

K ČEMU JSOU PŘEHLÍDKY?

DIVADLO
zimník '18
PRODĚTI

Přehlídky jsou všelijaké - hudební, divadelní, smíšené... I ty divadelní jsou různé.

Jsou přehlídky místní (po roce 1989 zažily opravdový boom), pro sousedské publikum či soubory navzájem spřátelené, přehlídky okresní či oblastní, přehlídky krajské, celostátní i mezinárodní a jsou i přehlídky divadelních škol, základních uměleckých škol či škol církevních.

Jsou přehlídky amatérské, profesionální i smíšené.

Jsou přehlídky mezioborové i oborové, určené jevištními prostředky (Loutkářská Chrudim, pražský Přelet nad loutkářským hnízdem, Skupova Plzeň, činoherní a hudebně-divadelní Divadelní piknik ve Volyni, novocirkusová Letní Letná), přehlídky určené inscenačním stylem, ne-li cílem (experimentální Šrámkův Písek, netradiční kopřivnická Kopřiva, alternativní Příští vlna), nebo dokonce prostředím, pro něž jsou inscenace určeny (Divadlo v trávě, Divadlo na návsí...). Jsou přehlídky určené věkem inscenátorů (Dětská scéna, Mladá scéna, Přehlídka seniorského divadla) či věkem adresátů (rakovnická Popelka, kdysi FEMAD či přehlídka loutkového divadla pro dospělé Faustování, v kombinaci s jevištními prostředky i liberecká Mateřinka).

Jsou přehlídky extenzivní s jedním představením denně v průběhu týdne, měsíce či několika víkendů, jsou přehlídky intenzivní, které v jednom dni či týdnu nabídnou i několik desítek představení, a jsou také přehlídky „prežiračky“, které chtějí ohromit především množstvím.

Jsou přehlídky „dovnitř“, mířící k divadelníkům, a přehlídky „ven“, k veřejnosti. Na některých přehlídkách většinu publika tvoří samy hrající soubory, u dětských souborů pak i jejich rodiče a příbuzní, na jiných si hrající diváčky moc neužijí, neboť jsou určeny jen pro platící místní publikum. V každém případě skutečná přehlídka či festival potřebuje přehlídkového či festivalového diváka, který je účasten co možná po celou dobu - ne vyzobávače, který zajde na jeden či dva kousky. Nejlip se přehlídkové diváctvo tvoří tam, kde se něco společně dělá - alespoň diskutuje nebo i pracuje v seminářích a všichni se tak nejen sblíží, ale také si vyzkouší, že dělat divadlo není jen tak, a přejde je chuť mávat naučenými frázemi.

Na některých přehlídkách jde jen o divácké pokoukání, někdy s diskusním hodnocením, někdy s udělováním cen, někdy jde dokonce o přehlídky postupové, svého druhu soutěžní, z nichž se postupuje do vyšších kol, končících až přehlídkami národními.

Někdy se inscenace vybírají dle vkusu, libosti a náklonnosti jediného člověka či úzké skupiny lidí, jindy vybírají poroty v různých koutech státu, což poskytuje výhodu plurality pohledů, jakkoli se hůře hledá společné měřítko. To je privilegium amatérů, jejichž inscenace se propracovávají

sítem postupových kol: divadlo hrané dětmi má 14 krajských postupových přehlídek, loutkové divadlo 11, experimentální a mladé divadlo 12, respektive 15, herecké a hudební divadlo 16, divadlo pro děti 12, pohybové divadlo a pantomima 5...

Jsou přehlídky, jejichž cílem je poplácat se vzájemně po zádech, jací jsme to pašáci a jací zlovlní hlupci jsou ti, kteří to nechápou. Jsou přehlídky, na něž tvůrci jezdí pro inspiraci a povzbuzení. Jsou přehlídky, na nichž jde o to poznat zas o kousek víc o umění, které máme rádi a třeba i porovnat si, zda jsme ve své izolovanosti neusnuli na vavřínech (nebo na slámě), a utvrdit se, že ve svém hledání a tápání nejsme sami, a že naše činnost asi není úplně zbytečná, když přitahuje tolik dalších bláznů.

A jsou i přehlídky vysloveně pracovní. Před téměř čtyřiceti lety jsme s kamarádem vymysleli (S)hledání - pracovní přehlídku, na níž jsme vždy sezvali sedm až jedenáct souborů a lidí, kteří chtěli o své práci přemýšlet, ne poslouchat jen všeobecné neurčité řeči, aby se nikdo neurazil, a nebáli se i hlubšího, leč přátelského rozboru. Soubory předvedly inscenace hotové, ne zcela dozkoušené, nebo jen jejich části, načež každý napsal krátký dotaz, začínající proč - aby se problémy spíš rozkryly než oznámkovaly - a poté se společně hledaly odpovědi. Fungovalo to báječně. Občas jsem i rozeslal text nedlouhé předlohy a požádal soubory, aby jevištně načrtli přidělenou část i s vidinou, jak by fungovala v případném celku. Také to zafungovalo dobře. Po revoluci na tom či onom principu vznikly podobné pracovní přehlídky, které předvádějí a diskutují své inscenace (Nahlížení v Bechyni) nebo zpracovávají svůj díl společné předlohy či tématu (každoroční svitavský Posed, choceňské Putování s...).

Na přehlídkách bývám jako divák, ale i jako hrající inscenátor, semo tamo i jako porotce, recenzent či diskutér. Pár přehlídek jsem kdysi i vymyslel a organizoval: kromě (S)hledání i oborový Přelet nad loutkářským hnízdem a osm let také Loutkářskou Chrudim či přehlídku loutkového divadla pro dospělé Faustování...

Proč mám tohle sebemrškačství, při němž spolykám za den šest či deset představení, rád? Co mi přehlídky přinášejí?

Jako člověk se těším na setkání se stejně zaujatými lidmi, kamarády, přáteli, na popovídání si s nimi i o věcech od divadla zcela odtažitých, vypití pár sklenek, objetí se při setkání, loučení i mezi tím.

Jako divák se těším na zážitky z představení, která mě dojmou, rozesmějí, rozpláčou, rozechvějí strachem, ale třeba i přivedou k zamyšlení. Těším se, že se v nich setkám s lidmi, kteří mně chtějí o sobě něco sdělit. Je mi úplně jedno, zda jsou dospělí či děti, amatéři či profesionálové. Viděl jsem dost prázdných představení profesionálů a tolik úžasných představení třeba i velmi malých dětí, abych věděl, že tudy hranice umění nevede. A nebylo vůbec důležité, jaký stupeň mistrovství obecného herectví zvládali. Podstatné bylo, kolik a s jakou naléhavostí mi toho o sobě říkali, a že přitom vedeni režisérem dokázali najít takový způsob sdělování, který se zdál být tím nejlepším a jediným možným na světě - lepším než sebelepší rutinní řemeslo.

Jako divadelník se těším na inspirace o to silnější, že jsou nahuštěny do krátkého času v silných dávkách, a také na sdílení zážitku popovídáním si o nich či dokonce diskusním rozbohem.

Jako hrající inscenátor se těším nejen na setkání s divákem, ale i na podněty, otázky, upozornění, námítky a třeba i výtky, které zazní při rozhovorech, diskusích, hodnoceních či ve fundovaně psaných recenzích a kritikách. Dozvídat se o svých nedostatečnostech, chybách či rezervách není nic příjemného - ale je to zatraceně prospěšné. Těším se tedy na analýzu inscenací a jejich hodnocení. Když se podaří mezi moudrymi lidmi

rozpříst diskusi, v níž jedna myšlenka rozvíjí druhou a spěje se k společnému vyššímu poznání, je to svého druhu rozkoš. Nedaří se to běžně - zažil jsem to jen párkrát, ale stálo to za to.

Teorie je zobecněním divadelní praxe. Kritika je aplikací poznatků teorie zpět na praxi jednotlivých inscenací. Jen to jí dává právo pít se po objektivním poznání a zhodnocení inscenace, jež se však při vši moudrosti i dobré vůli může lišit dle osobního založení, zkušeností a způsobu uvažování toho kterého kritika. To ale není podstatné, protože kritika není rozsudek ani návod, nýbrž podnět k přemýšlení. Hlavní smysl diskusí a hodnocení je v probouzení a kultivaci přemýšlení o divadle ve všech jeho souvislostech od inscenačních po společenské.

Horší je, když je porota nanicovatá, nepřiliš odborná, vzdělaná sotva z chytrého telefonu, kožená a důležitá, povýšeně přehlíživá a machrující. Porotovat, hodnotit, kritizovat, recenzovat... chce znalosti, zkušenosti, cit i vkus - je to tak trochu druh umění. Ne všichni tímto uměním vládnou. I porotci jsou chytřejší a hloupější - a je jen na pořadateři, který je vybírá, aby nebyli hloupější než ti, k nimž promlouvají. Ne vždy se to vydaří. Zvláště u divadla pro děti bývají porotci lidé, kteří tohle divadlo vidí jen jednou za rok - na přehlídce; v posledních letech se to, bohužel, stává i u loutkového divadla. Je smutné, když tvůrce a diváci jsou fundovanější než porota či recenzenti.

Také naslouchat hodnocením, rozborům, diskusím či připomínkám porotců a dokázat si z nich něco vzít, je umění, kterému se člověk teprve musí učit. Ne každý poukaz na nejasnost či problém je nepřátelský útok a zpochybnění mé geniality či přičetnosti. Takové hodnocení bývá spíš zrcadlem toho, jak mé dílo vidí druhá strana, pro kterou je tvořím - diváci. A jsou-li porotci, kritici či recenzenti opravdu odborní, mohou i poodkrýt, v čem asi problém vězí. Člověk v sobě musí potlačit pocit vlastní bezchybnosti a dojem, že hodnotící mu chce ublížit nebo se na něj vytahovat - když přeče všichni diváci, zejména tam u nás, byli nadšeni - a že se tedy musím bránit. Nemusím; stačí o jeho názoru přemýšlet, vzít si z něj, co je dobré a mávnout rukou nad tím, co dobrým neshledávám - ale přeci jen si připustit, že má-li třeba i jediný divák v mé inscenaci s něčím problém, stálo by za to přemýšlet, jako ho odstranit - byť třeba jinak, než to vidí on.

Nepovažuji divadelní tvůrce a kritiky za dva nepřátelské tábory, které se navzájem považují za ničemu nerozumějící ignoranty, nýbrž za partnery, kteří společně hledají, jak může divadlo lépe naplňovat svou společenskou funkci. Ideální je, když jde o přátelské a otevřené popovídání si o tom, co inscenace chce, jak se jí to daří a proč - nebo proč ne.

Přehlídky jsou úžasná příležitost k setkávání, poznávání, inspirování se, sebevzdělávání i růstu, příležitost vidět vedle sebe různost a srovnávat. Luděk Richter

Festivally беру jako úžasnou příležitost setkat se na různých divadelních úrovních, platformách. Musím se přiznat, že mě (suchara) nejvíc baví následně povídání o představeních, na to se těším! Ovšem to by chtělo zajímavé lidi v porotách. Blízko nás jsou dvě přehlídky, kde je v tomto směru radost být: činoherní v Červeném Kostelci a mladé divadlo Audimafor v Hradci Králové. Celostátní Písek taky není marný, i když se tam stále vznáší černý mrak nad pojetím experimentálnosti. Hodnocení inscenací na Loutkářské Chrudimi bývají v posledních letech dost nekonkrétní, nevyhraněná, někdy až zmatená; leč je to festival našeho srdce. V Hronově jsem kdysi zažila nádherné problémové kluby s Ivanem Vyskočilem, dr. Císařem, teď nemám přehled. Mrzí mě, že jinak povedená přehlídka dětského divadla ve Svitavách mě o zážitek z diskusí připravila, jelikož na ně rezignovala. Diskuse jsou účelové, pro studenty dramatiky (pro ně určitě zajímavý zážitek), ucelenější rozborů inscenací se

patrně konají za zavřenými dveřmi. Musím říct, že ti, co vedou děti, jsou také zapálenými divadelními tvůrci a někteří byli z této situace dost zklamaní. Toužili po solidní veřejné odezvě. Přehlídka Přelet nad loutkářským hnízdem žádné hovory nemá (škoda) a cena se uděluje v skrytu, nikdo ani neví, kdo konkrétně o ní rozhoduje.

Takže tady si neužiju. Ale už se těším na jaro!

Blanka Šefrnová

Jsem v obtížné situaci, protože nevím, zda mám psát z pozice organizátora či účastníka. Pořádáme ve Svitavách dvě krajské divadelní přehlídky: dětskou a loutkářskou přehlídku s postupem na Dětskou scénu a Loutkářskou Chrudim a krajskou přehlídku mladého divadla s postupem na Mladou scénu, Wolkrův Prostějov a Šrámkův Písek. V červnu pak národní přehlídku Dětská scéna. A k tomu ještě POdzimní SETkání Divadel POSED.

Všech přehlídek se účastním jako organizátorka i jako vedoucí a režisérka hrajících souborů. Často je těch souborů několik najednou. Je to vlastně celoroční maraton. A přiznám se, že jsem za ta léta přepřehlídkovaná.

Čím dál víc se vyhýbám přehlídkám velkého rozsahu, jako jsou Jiráskův Hronov a v poslední době i Loutkářská Chrudim. Na velkých přehlídkách se začínám cítit jaksi nepatřičně obzerně, protože nedokážu tolik divadel vstřebat. Jeden dojem ubíjí druhý. Připadám si jak v divadelním hypermarketu, kdy se mi vnučuje stále další a další zboží a já jsem přesycena. To není dobré pro duši. Přitom úmysl byl dobrý: setkání s druhými lidmi, sdílení, inspirace, povzbuzení.

Proto si čím dál víc užívám komorních, drobnějších akcí, kde se ještě může potkat člověk s člověkem, kde to není o úprku z jednoho představení na druhé. Líbí se mi akce, které pořádá v Chocni Hanka Voříšková, zajímá mě Trnifest v Městečku Trnávce nebo Ejhle, loutka v Žamberku. Skvělá mi přijde pro svou komornost a kompaktnost Mladá scéna v Ústí nad Orlicí.

V posledních letech těžko snáším venkovní představení v exteriérech, kde se lidé během divadla krmí párky, stírkají hořčici kolem sebe na diváky i herce a zdálky pokřikují na své děti v první řadě. Žádná úcta a respekt k tomu, co se děje na "jevišti". Já vím, že i to je obrazem a odrazem naší doby, ale už se toho nemíním účastnit.

Vybírám si, popřípadě odcházím.

A občas si vybírám Ticho - možná čím dál častěji. Na druhou stranu: bez přehlídek by mi bylo smutno. Ráda se setkávám s druhými lidmi, zajímá mě, co nového v divadle připravili, jak vidí tento svět, kam se posunulo jejich divadelní chápání a vnímání světa. Jaká témata je oslovují a o čem přemýšlejí? A jak to všechno dokážou přetavit do smysluplného divadelního celku. To mě stále ještě zajímá. A proto ještě tu a tam na festivaly jezdím...

Jana Mandlová

Když jsem si udělala inventuru divadelních přehlídek a festivalů, kterých jsem se nějakým způsobem účastnila, trochu mě zaskočilo, jaká pestrá škála typů to je. Od těch, které jsou spíše lokální, malé a vlastně osobní amatérské, až po profesionální světový velký festival. U nás i v zahraničí. Účastnila jsem se tu jako divák, účinkující, porotce či vedoucí semináře. Postihnout seriózně charakter všech těchto různých festivalů v krátkém vyjádření, na to mi asi závlity mozkové nestačí. Takže to zkusím nějak ... spíš jednoduše.

Proč na festivaly či přehlídky jezdím? Mám radost, že mohu vidět tvorbu druhých. Že se mohu setkat s někým, kdo o divadle smýšlí podobně jako já, nebo naopak vidět, že tvůrci smýšlí úplně jinak. Že je možné jít na divadlo různými cestami. Že to někdo dělá hůř než já nebo naopak o hodně lépe a smysluplněji, a že mám co dělat, abych

se tomu přiblížila. Mohu zjistit, že něco přeceňuji, ale naopak něco jiného podceňuji. Zkrátka velká inspirace a hlavně setkání s tím, jak si stojím jako člověk-divadelník. Bez toho setkávání bych mohla propadnout iluzi, že už to mám třeba „na háku“, že už si vystačím s tím, co znám a umím. Nebo že už jsem jen „retro“. A nebo naopak, že když např. organizátoři vyžadují poněkud „podbízivější styly“ (aby se proboha divák nenu-dil), vám druzí ukáží, že to jde i smysluplně. A vy jenom zíráte, jakou může mít divadlo uměleckou a lidskou sílu. Myslím, že to platí jak pro velké festivaly, tak mnohdy i pro ty nejmenší. Amatérské i profesionální.

Mám asi raději ty menší, když se to nehrne jedno za druhým. Bývá tu většinou i dostatek času pro osobnější povídání. I třeba pokud je přehlídka soutěžní a bývá tam porota. Nejsou tam ty „odborné poroty“, které musí říkat na velké auditorium, co se nezdařilo. A smutní tvůrci, kteří musí snést výroky porotců a druhých, i když na to nejsou vybaveni. A zhrzení nad vlastní tvorbou si pak v hospodě dodávají sebevědomí. V menším kruhu je to vždy trochu snazší a víc se lidi dostanou k sobě. Tím ale nechci říct, že by velké festivaly neměly smysl.

Mega festival ve francouzském CharlevilleMezieres má pro mne zajímavé póly. Jednak je tu oficiální část - obrovský výběr profesionálních souborů, z nichž zrovna ne všechny bych zařadila do kategorie úžasně, ale samozřejmě některé ano. A vedle toho Kulturní dům města, který má svůj „lidový festival“, poskytuje lístky zadarmo. Tam jsou taky velmi kvalitní a zajímavá představení, o která by ten oficiální festival ani nezavadil. K tomu je ještě na ulicích a ve stanech spousta dalších programů. Riziko je tu ale jedno: kdo neumí plavat, ten se utopí, sám a ztracen. Vyznat se v tom všem je opravdu těžké, sehnat lístky, zkoordinovat, co chce člověk vidět a nebyť uštván! Natož aby si mohl popovídat. Diskuse o zhlédnutém se odehrávají soukromě, pokud je s kým. Díky této účasti jsem ale zase měla možnost vidět inscenace, které bych v životě neviděla. A hrát tam, už je dost odvaha. Nutno ale připomenout, že se jedná o profesionální festival, jeden z nejsvětovějších, i když se vedle profesionálů účastní i amatéři.

Snad proto, že jsou osobnější, mám pak ráda ty malé přehlídky, kde je opravdu čas na setkávání tvůrců. Vyjmenuji jen několik „O Desenského medvěda“ je postupová okresní přehlídka dětského divadla. Plní především motivační funkci pro práci s dětským souborem. Je to velký místní svátek a troufám si tvrdit, že osobním významem pro zúčastněné je to skoro „světový festival“. „Loutkování na Vsetíně“ trvá už 14 let. Je to místní svátek loutkového divadla a vychovává a kultivuje jak diváky, tak děti místního spolku BUBU. A řekla bych, že úroveň obou přehlídek se opakováním a setkáváním tvůrců opravdu změnila k lepšímu. „Turnovský Drahokam“ krajská přehlídka loutkového divadla, jde v nárocích o kousek dále, díky konkrétním lidem, kteří už se vzájemně znají. A protože je tu čas všechno probrat právě s konkrétními tvůrci i s odbornou porotou (s kterou se může a nemusí souhlasit), obohatí všechny. A nejenže se vzájemně všichni vidí, ale také se kultivují názorově. V přátelské atmosféře, bez zbytečného ublížení.

Myslím, že Česká republika má štěstí, že tu přehlídky a festivaly amatérského divadla jsou, což ve světě nemá obdoby. A jsem ráda, že mohu být i přítom. Mirka Vydrová

Můj vztah k přehlídkám se postupně mění. Od bezmezného nadšení z možnosti setkávat se se spřátelenými soubory až po střízlivé nahlížení na vybraná představení.

Z těch, na nichž jsme hráli, jsem měla ráda ty nepostupové. Nejruznější setkání přátel. Přijeli jsme např. do Bělčic a tam jsme si s kamarády navzájem předvedli, co připravujeme na oborovou přehlídku, povídali jsme si o představeních a vlastně jsme si i pomáhali, protože když se soubor přes zimu zabývá konkrétní inscenací, zřídka se

zúčastnění dokážou podívat na svou práci zvenčí. Kamarádi nám poskytli své pohledy na připravovaná divadla, upozornili na možné výklady, varovali před "odbočkami" v ději... Bývaly to příjemné a užitečně prožité víkendy několika souborů. Poznávali jsme místa působení svých přátel, vznikala celoživotní přátelství.

Stres postupových oborových přehlídek jsme rádi neměli, i když na nás byli vždy organizátoři moc hodní. Byly to obvykle přehlídky počtem zúčastněných souborů na hranici možného. Zvládali jsme je díky pomoci a podpoře mnohých přátel, rodičů i sourozenců členů souboru.

Jako účastník seminářů organizovaných při celonárodních oborových přehlídkách, jako je např. Loutkářská Chrudim, jsem byla spokojená. Hledala jsem poučení, viděla jsem to nejlepší, co se za rok urodilo v loutkářských souborech, poznávala jsem krásné město Chrudim. Býval to příjemně strávený týden na začátku prázdnin. S jedinou výjimkou: bylo léto a my jsme většinu času trávili v divadle. Připadala jsem si občas jako "dušňák" stále ve tmě. Naučila jsem se mezi inscenacemi si vybírat a dávat přednost procházce místo představení, které jsem už znala.

Mohu říci, že vztah k přehlídkám mám dobrý. Navštívila jsem jich hodně a doufám, že ještě nějaké navštívím, tak jako nedávno Přelet nad loutkářským hnízdem.

Jitka Fojtíková

Při pokusu zamyslet se nad tématem „přehlídky“ jsem si s povděkem vzpomněl na příznivý vliv všech přehlídek, kterých jsme se se syny zúčastnili (vyzvednu (S)hledání), na jejich výchovu. Skoro bych (pochopitelně, že brůčkovsky přehnaně) řekl, že co v mých synech dobré je, z přehlídek vzešlo. A tu mám první odpověď. Lidé se setkávají, vyměňují si názory, společensky se vzdělávají, kultivují.

Pak mě napadla inspirace z inscenací, ze kterých je ta či ona přehlídka sestavena. Tvoří lidé (netvoří na přehlídky obvykle nechodí) se dovedou poučit i ze zdánlivě nepovedených představení. Po nich mezi diváky dochází k volným diskuzím, při kterých se často rozkrývají mnohým neznámé, nové, nebo zapomenuté, tvůrčí postupy.

I na divácích, kteří se divadlem aktivně nezabývají, je vliv zhlédnutých představení znatelný. To mám odpozorováno ze vzorku spoluobčanů z vesnice Sodoměřice u Bechyně. Třináct let tu organizuji minipřehlídku Divadlo na návsi. Stalo-li se náhodou, že jsem špatně vybral (a v duchu si pak za to spílal), nebo že se představení souboru nepovedlo, bylo mi to v následujících dnech (měsících) některými spoluobčany opatrně připomínáno. A oni, diváci „nedivadelníci“, často hovořili tak zasvěceně, že jsem si mimoděk vzpomněl na lektorský sbor té které přehlídky.

No a jsme u oněch problematických povídaní o zhlédnutém, lektorech, či porotcích. Členové souboru, kteří právě odehráli, mnohdy nerozumí, o čem se tam vůbec povídá. Většinou se nelze dívat. Pohled člověka uvnitř bludiště se obvykle diametrálně liší od pohledu člověka, dívajícího se na bludiště zvenčí. Někdy tak nastávají nepříjemná nedorozumění.

Na závěr si neodpustím malou poznámku. Aby se nám festivaloví účastníci příliš neflákali, organizátoři přeplňují festivalový program i nevhodnými inscenacemi. Festivalový divák pak nemá možnost vidět vše. Může si prý ale vybrat. A tak kráčíme milovými kroky ke světovosti.

Josef Brůček

Festivaly a přehlídky? Dnes je jich mnoho a moc. Je mi líto, že nepamatují divadelní přehlídky na šumavském pomezí v Kaplici. Tam prý bejvávalo dobře. Ale to je dávno a bylo to za totáče...

Ted' mne festivaly a přehlídky moc nelákají, protože je jich, zdá se mi, nadbytek. Možná nejsem tak úplně festivalově přehlídkový typ.

V divadelních přehlídkách a setkáních, které se konají dnes, nemám dokonaly přehled. Zato na některé mám výborné vzpomínky a ty se vážou k atmosféře, která je spojena s lidmi, se kterými jsem se tam setkala ať už jako divák nějakého pozoruhodného představení nebo jen tak při řeči a sdílení dojmů. Občas také v situacích na druhé straně barikády. Přívětivě a zároveň tvořivě a kumštýřsky na mne zapůsobila třeba Šrámkova sobotka, Loutkářská Chrudim a v jednom či dvou případech také kopřivnická Kopřiva, nebo Hortus Magikus v Kroměříži.

Bohumila Plesníková

Já jsem vždycky soutěže a přehlídky miloval. Jako účinkující, pořadatel, redaktor festivalových novin, lektor, nebo porotce. Měl jsem štěstí, zažil jsem jich víc, než dvě stovky a většina byla skvělá.

První soutěž, na kterou si pamatuji, byl příbramský Rockový festival. Bylo nám čtrnáct, byli jsme žáci stejné základní školy, byli jsme objektivně nehorší, ale připadali jsme si jako vítězové, protože jsme si poprvé v životě zahráli na profesionální hudební nástroje a zpívali jsme na profesionální mikrofony a aparaturu. A spolužačky nám zuřivě fandily a dostali jsme čestné uznání jako nejmladší účastníci.

Hudebních a pěveckých soutěží pak byla ještě spousta. Jedna, s jihočeskou kapelou President, byla dokonce „záchranná“ a není moc k chlubení. Domnívali jsme se, že účastí na festivalu „Politická píseň 1981“ odvrátíme zákaz činnosti, který nás nakonec stejně neminul. A nepomohlo nám ani občasné vysílání našich písniček v rádiu, ani ceny ze soutěží. Byli jsme rádi, že nás nevyházeli ze škol, jak nám policajti vyhrožovali.

Více než deset let jsem zpíval s českobudějovickým pěveckým sborem „Mládí“, kam mě skoro za ruku odvedl jeho sbormistr Vladimír Vačkář, když na mně narazil na hodině korepetice u mé profesorky zpěvu. Sjezdil jsem s tím sborem nejen Čechy a část Evropy, ale absolvoval jsem s ním i několik národních a mezinárodních soutěží a bylo to zajímavé srovnání: zatímco rockoví muzikanti byli všichni kamarádi, navzájem si pomáhali a porota, pořadatelé a nějaké ceny jim byly lhostejné, z větší sbormistrů a jejich doprovodů na soutěžích doslova odkapávaly ambice a hysterie. Po vyhlášení výsledků rockového festivalu šli všichni do hospody a ceny či diplomy poztráceli cestou. Po vyhlášení výsledků soutěže pěveckých sborů, kde se, ve snaze zabránit náhlým srdečním příhodám, začala udělovat místo cen tzv. „pásma“ - se sbormistry někde v ústraní ládovali prášky na uklidnění nebo v malých skupinkách svolávali deset morových ran na držitele zlatých pásem a členy poroty.

Když jsem začal jezdit na první přehlídky amatérského divadla, uvědomil jsem si, že jsem se ocitl ve světě, který je složitější, než svět hudby a zpěvu. V hudbě je to jednoduché: buď máte talent, nebo ho nemáte. I bez talentu můžete umět hrát a zpívat a můžete být slušným interpretem toho, co před vámi vytvořili jiní. Je to jen otázka techniky. Nebo můžete mít skutečné NADÁNÍ dělat věci jinak, osobitě, po svém. Tvořit. Vypovídat o svém vidění světa, o svých radostech, láskách, vášních. O vašem postoji k dění kolem vás. Divadlo je ale syntéza tolika vzájemně propojených oborů lidské činnosti, které od sebe nelze oddělit, že jakékoliv hodnocení, chce-li být objektivní, musí zahrnout všechny, nebo alespoň ty nejdůležitější: dramaturgii, režii, herectví, výtvarnou, pohybovou, hudební složku inscenace atd. A u kolika členů divadelního souboru lze mluvit o skutečném nadání? U amatérů to bývají jeden, dva lidé, většinou stojící v čele souboru. Ostatní jsou nadšení neumětelové (psáno s láskou). U profesionálních divadel jsou většinou vystudovaní herci, režisér, dramaturg, scénograf atd. Pro přijetí na tu školu

museli prokázat mimořádné dispozice pro daný obor. Přesto jsem v letošním roce viděl tolik inscenací, ze kterých jsem předčasně neodešel jen ze slušnosti. Co bylo špatné? Mediálně „profláknutí“ herci, budova, v níž se psala aspoň kapitola z dějin českého divadla, cena vstupenky, která signalizuje, že fakt nejdete na nic laciného... Někdo v tom divadle zřejmě neměl talent. Někdo, počínaje autorem textu a režisérem... A co ti z médií známí herci? To fakt necítí, jak je to, co dělají, slabé? Podívejte se na program současných českých divadel. Nebo jste-li odvážní, jděte se tam podívat. Zdá se, že české divadlo nemá současné autory, nemá dobré režiséry. Herce má, těch je nadbytek. Ale nemá diváky a já se těm divákům nedívám.

Přehlídky a festivaly jsou skvělá možnost vidět vedle sebe různé soubory, různé žánry, různé způsoby práce. A přemýšlet o nich. Hledat, co mají společného a co je odlišuje. Pomáhají růstu oboru, protože jsou zdrojem inspirace a poznání. Já se, bohužel, na divadelní přehlídky v posledních letech dostanu jen zřídka, tak vlastně ani nevím, jak dneska fungují. Kdysi mi jako vedoucímu dětského souboru bylo líto, že na ty významnější přehlídky děti přijedou, zahrají a hlavní pozornost je určena diskusím a seminářům dospělých. Děti jako by tam byly jen proto, aby se dospělí měli o čem bavit. Bylo to tak i v zahraničí, s tím rozdílem, že tam si ani dospělí nikdy o divadle nepovídali. Hlavní myšlenkou vždycky bylo, že nezáleží, odkud jsme, hlavně že se máme rádi. Proto jsme se se souborem víc těšili třeba na Setkání, jaká v Ostravě pořádal Saša Rychecký, kde děti měly svoje diskusní skupiny a tvůrčí dílny a všichni respektovali, že je to jejich akce, i za tu cenu, že dospělým nezbylo, než aby si svoje odborné „pindy“ šuškali večer u kafe v kužárně. Pro děti to byla skvělá škola respektu a tolerance k práci druhých, v době, kdy je naše společnost čím dál víc posedlá americkým kultem vítězství, touhy být nejlepší, prosadit se a „dát to“. Tenhle model přehlídky by, myslím, fungoval i u dospělých. Stálo by za to ho vyzkoušet. Velkou část amatérských souborů tvoří mladí lidé, určitě by je bavilo promíchat se s jinými soubory, něco se naučit a poznat jiné způsoby práce. Je to opak toho, co jsem taky zažil, že soubor na přehlídce zahrál a šel si po svých, jeho vedoucí šel na diskusí s porotou, pak na veřejnou diskusí s účastníky přehlídky (zvanou „trhačka“), kde si na něm mladí diskutéři vyzkoušeli svou znalost divadelní terminologie a pak se bez sebevědomí a sebeúcty odplížil ke svým, přemýšleje cestou, jak jim šetrně říci, čeho všeho se to společně při dnešním představení dopustili...

Pořád si slibuji, že se na některou z divadelních přehlídek, které jsem dřív tolik měl rád, zase vypravím. Vypravíme. S rodinou. Chybí nám. Bohužel, ne tolik, abychom se skutečně donutili zorganizovat si podle toho život. Právě teď s naší osmiletou pěveckou hvězdou pilujeme čisté trojhlasý na „Večer lidského hlasu“ v sále naší základní umělecké školy, se ženou cvičíme na pravidelná víkendová muzicírování s kapelou na statku ve Strachovicích, vozíme naše i cizí děti po Jižních Čechách na soutěže, utkání a závody, které mají s uměleckými aktivitami podobné to, že se na louce nebo místním stadionu sejde osm set dětí a dvě stovky dospělých, kteří sice svým svěřencům pořád opakují, že sem nepřišli kvůli vítězství, „na výboru“ mluvit o dotacích, je placka, nebo dokonce pohár za první místo, skvělý argument.

Mírek Slavík

ŠŤASTNÝ PRINC

Podle knihy Oscara Wilda napsal Karel Šefrna

- Tom: Vysoko nad městem stála socha Šťastného prince. Byl oděn do zlata, všecko kolem zlaté barvy... Zlato... zlato... Místo očí dva safíry... na krku červený rubín.
- Mája: Všichni lidé se mu obdivovali.
- Tom: Je krásný, jako zlatý větrný kohout, řekl jeden z konšelů, jenž si přál získat pověst člověka s uměleckým vkusem.
- Mája: Proč nejsi jako Šťastný princ, ptala se něžná matka svého chlapečka, který plakal... Plakal pro modré z nebe. Šťastnému princovi ani nenapadne, aby pro něco plakal.
- Tom: Jsem rád, že je na světě někdo, kdo je docela šťasten, zamručil zklamaný člověk, dívaje se na zlatou sochu.
- Mája: Vypadá jako anděl, řekly děti za sirotčince.
- Tom: Jak to víte? Ptal se učitel matematiky. Vždyť jste žádného anděla nikdy neviděli.
- Mája: Och, přece ... Viděli jsme ho ve snu.
- Tom: Učitel matematiky se zachmuřil a tvářil se velmi přísně. Neschvaloval, aby děti snily...
- Zpěv: Neschvaloval, aby děti snily,
že prý se nemá snít,
je prý lépe zůstat při zemi,
tak prý to má být.
Neznal zpěvy andělů,
co nesou nás ze tmy k jasu,
neznal zpěvy andělů,
ten dar nebe všech časů,
jak zní, jak zní,
jak zní chór andělských hlasů.
- Mája: Jednou letěla nad městem vlaštovka. Její přátelé odletěli do Egypta už před šesti týdny, ale ona se zdržela, protože se zamilovala do nejkrásnější Třtiny na břehu řeky. Smím tě milovat? Zeptala se vlaštovka přímo a Třtina se jí hluboce uklonila.
- Tom: Vlaštovka kroužila kolem ní dotýkajíc se křídly vody.
- Zpěv: Jak krásně je v povětří, ó křídla, ó vznášení,
jak krásně je v povětří, jak krásně je na zemi,
jak krásně je v povětří, jak krásně je na zemi, óhó...
- Tom: Když nastal podzim, vlaštovky odletěly a jí osamělé se začalo stýskat.
- Mája: Letím do Egypta. Poletíš se mnou?
- Tom: Ale třtina jen zavrtěla hlavou, tak byla oddána svému domovu.
- Mája: *(dolejí k soše)* Zde se usadím. Je tu krásné místo i dost čerstvého vzduchu. Mám zlatou ložnici. Ale jak si kladla hlavu pod křídlo, padla na ni veliká krůpěj. To je zvláštní, na obloze není ani mráčku a přece prší. Počasí v severní Evropě je opravdu hrozné. Potom spadla druhá krůpěj. K čemu je socha, když

může chránit před deštěm. Spadla třetí kapka. Vlaštovka se podívala vzhůru. Oči Šťastného prince byly plné slz.

Mája: Kdo jsi?

Tom: Jsem Šťastný princ.

Mája: A proč tedy pláčeš?

Zpěv: Tam za vysokou zdí, pokud byl jsem živ,
já zpíval, tančil, snad i miloval, to bylo dřív...
Vše kolem mě zdálo se krásné, vše kolem mě zdálo se šťastné...
Snad i já... snad i já...
Říkali mi Šťastný princ, co bylo za tou zdí,
o tom já neznal vůbec nic,
o tom já neznal vůbec nic.
Tak žil jsem šťastně, pokud byl jsem živ...
Tak žil jsem šťastně, pokud byl jsem živ.

Tom: Tak žil jsem šťastně, je-li rozkoš štěstím... Tak jsem žil a tak jsem zemřel...
Ale až teď, za zdí Zlatého paláce, vidím bídu a ošklivost svého města. Třeba
támhle nedaleko, starý dům, otevřené okno... Vidím švadlenu. Vedle ní malý
chlapec v horečkách. Nemají co jíst... Vlaštovko, vlaštovko, vlaštovičko,
dones jim rubín z mého náhrdelníku. Sám se nemohu ani pohnout...

Mája: Očekávají mě v Egyptě...

Zpěv: Moji přátelé poletují nahoru a dolů,
po Nilu, po Nilu, po Nilu, řece.
Rozmlouvají s květy lotosu, a to je
překrásné, překrásné, překrásné přece.
Překrásné, přece...

Tom: Vlaštovko, vlaštovičko... Zůstala bys se mnou ještě jednu noc a byla mým
poslem? Ten malý chlapec...

Mája: Myslím, že nemám chlapce ráda. V létě, když jsem zůstávala na řece, házeli
po mně kamením. Nikdy mě ovšem nezasáhli, my vlaštovky umíme příliš
dobře létat, ale přece to byl projev jejich neúcty.

Tom: Vlaštovko...

Mája: Tedy ano. A vlaštovka vyklouvala rubín z náhrdelníku a vznesla se do vzduchu.

Mája: Letěla nad městem... letěla nad řekou... Doletěla ke starému domu, nahlédla
dovnitř a pak obratně položila rubín na stůl a zamířila zpátky k princovi.

Mája: To je podivné, ale je mi tepleji, ačkoliv je taková zima.

Tom: Dobrý skutek někdy hřeje.

Mája: Vlaštovka o tom přemýšlela a potom usnula. Ráno zalétla k řece a vykoupala se.

Tom: Jaký zajímavý jev, řekl profesor ornitologie, Vlaštovka v zimě! A napsal o tom
dlouhý dopis do místních novin.

Mája: Všichni lidé ho citovali, protože v něm našli velmi mnoho slov, kterým nerozuměli.

Tom: Vlaštovko, vlaštovko, vlaštovičko, prosím tě, zůstaň ještě jednu noc!

Mája: Dnes v noci poletím do Egypta. Vlastně... jsem už na odletu...

Tom: Prosim... Zůstaň ještě jednu noc.

Mája: Ale... už jsem na odletu...

Tom: Daleko na kraji města je student v nuzné světnici. Píše divadelní hru, kterou musí brzo odevzdat. Zimou se chvěje, docházejí mu síly. Potřebuje se najíst a ohřát.

Mája: Dobře. Zdržím se ještě jednu noc. Mám mu donést další rubín?

Tom: Žádný rubín už nemám. Zůstaly mi jen moje oči. Jsou ze vzácných safírů, které byly přineseny z Indie před tisíci lety. Vyklovni jeden a přines mu ho. Prodává ho klenotníkovi, koupí jídlo, dříví... A dokončí hru!

Mája: Můj drahý princí... to přece nemohu udělat... A dala se do pláče.

Tom: Vlaštoko, vlaštovičko... udělej to... Prosim...

Mája: Mladík měl hlavu v dlaních. Ani nezaslechl šelest ptačích křídel.

Mája: *(zpátky u sochy)* Přišla jsem ti dát sbohem.

Tom: Vlaštoko, vlaštovičko... Zůstala bys se mnou ještě jednu noc?

Mája: Je zima. A brzo přijde mrazivý sněh... V Egyptě slunce teple září na zelené palmy, a moji druhové už stavějí hnízda. Drahý princí, musím tě opustit, ale nikdy na tebe nezapomenu...

Tom: Dole, v nejchudší čtvrti, stojí holčička a prodává zápalky. Ale upadly jí do vody... a ona... ona se bojí otce. Často ji bije... Vezmi moje druhé oko...

Mája: Zůstanu u tebe ještě jednu noc, ale nemohu ti vyklovnout oko. Byl bys pak docela slepý...

Tom: Vlaštoko... Prosim... prosím...

Mája: Vlaštoka tedy vzala oko, dolétla k holčičce, prudce se snesla dolů a obdarovala ji...

Mája: Teď jsi slepý. Zůstanu s tebou navždycky.

Tom: Ne, má vlaštovičko. Musíš odletět do Egypta.

Mája: Egypt je daleko... daleko...

Zpěv: Tam slunce teple září
a písek se přesypá v závěje.
Tam vlaštovky stavějí hnízda,
tam krásně, krásně, krásně je...
Tam vlaštovky stavějí hnízda,
tam krásně, krásně, krásně je...

Mája: Potom napadl sněh, a po sněhu přišel mráz. Sbohem drahý princí.

Tom: Jsem rád, že konečně odlétáš do Egypta, vlaštovičko. Příliš dlouho ses zdržela. Odleť a vzpomínej. Víš... mám tě rád.

Mája: Není to Egypt, kam odcházím. Jdu do domu smrti... Smrt je bratrem spánku, není? A padla mu mrtva k nohám.

Tom: V té chvíli se ozval z nitra sochy podivný praskot. Princovo olovené srdce se roztrhlo vedví... Byl tehdy zajisté nebývalý mráz...

Tom: Řekl Bůh jednomu ze svých andělů: Přines mi dvě nejdražší věci z tohoto města.

Mája: A anděl mu přinesl olovené srdce a mrtvé ptáče.

SKLIZEŇ aneb CO JSME LETOS VIDĚLI

FESTIVAL 13+

Pražské Divadlo v Dlouhé pořádá již devět let nesoutěžní divadelní přehlídku nejen pro teenagery. Záslužná je už tím, že upozorňuje na existenci jinak nejpomíněnější divácké adresy a zkoumá pravidelně možnosti, jak se k ní dostat. Devátý ročník nabídl od 9. do 14. ledna 2018 osm představení z celé republiky.

K nejzajímavějším patřila liberecká Atomová kočička a plzeňská Gazdina roba, které jsme již recenzovali v předchozích číslech: Atomová kočička je sci-fi příběh ze života vysokoškoláků, Gazdina roba může zaujmout teenagery úvodními obrázky z hospodské tancovačky, kde mladí vznětlivě navazují i zahazují vztahy, ale sama sociální podstata dramatu i sociokulturní danosti doby o století starší se s nimi, myslím, dosti míjejí.

Zatímco Ghost Protocol (Krátká Dlouhá ST[ART] Praha) a Goon: Krvavá pomsta (IDDQD Praha) se snaží oslovit mladého diváka postmodernistickými tvary, u nichž bývá obtížné určit, nakolik jsou parodiemi a nakolik příležitostí v daném žánru se vyřádit, Tajný deník Adriana Molea (Divadlo v Dlouhé) a Mládí v hajzlu (Divadlo Petra Bezruče Ostrava) se o totéž pokoušejí groteskními nadsázkami ze života teenagerů. Obě inscenace, Mládí v hajzlu o kus výrazněji, se neskrývaně baví na účet pubescentů, a je otázka, nakolik tenhle přezíravý nadhled přijímají i oni sami.

V Romanci pro křídlovku (Městské divadlo Kladno) režisér Miroslav Hanuš příjemně překvapil smyslem pro poezii nejen v tom, že oproti scénáři filmu vrátil do inscenace Hrubínovy verše, ale především celým pojetím obrazu i komponováním děje v střihové řazených lyrických obrazech a poetické víceznačnosti. S potěšeným údivem jsem sledoval, jak přítomní gymnazisté přijímají něco tak křehkého a zrádného, jako je vyznání citů a zamyšlení nad životem, erotikou, sexem i smrtí, nadto s použitím původního Hrubínova verše.

Festival 13+ přinesl řadu inspirativních momentů i velmi slušnou inscenační kvalitu. Je jen škoda, že se příliš nedaří přitáhnout k problematice divadla pro tento specifický věk také odbornou veřejnost - teoretiky, kritiky, recenzenty... Potvrzuje se, že divadlo pro děti pro ně, žel, není dost prestižní.

KOPŘIVA

Objeví-li se na přehlídce tři inscenace, které bych chtěl znovu vidět, považuji ji za dobrou; zvláště jde-li o výběr z pouhých osmi představení. A to je případ letošní, již dvaatřicáté přehlídky netradičních divadel, která proběhla v Kopřivnici 27.-28. dubna.

Nejnetradičnější, nejinspirativnější a taky nejpůsobivější z nich byla - což je zvláště potěšující - inscenace pro děti Pinocchio Nového divadla v Nitře. Volná inspirace Collodiho pohádkou nás zavede do světa jakýchsi skřítků, s kterými si malá loutka pohrává a kteří si pohrávají s ní. Podivné stvůry, které na Pinocchia útočí, mají podobu nevelkých maňásků i nadživotních "masek". Nápaditá je hra s loutkou titulního hrdiny, vznikajícího před divákovými očima. Žádný "prostor - hmota - animace": opravdové loutkové divadlo! Pozoruhodná je i práce s prostorem, při níž inscenátoři využili jak divadelní ulici mezi protilehlými řadami diváků, tak balkon a nakonec i jeviště s oponou k vytváření proměnlivých prostředí nálad i konkrétních situací. Výsostná kreace pohybového, výtvarného a především loutkového divadla dokazuje nejen, co umí loutkové divadlo, ale že dobré loutkové divadlo a dobré divadlo pro děti je prostě dobré divadlo - pro kohokoli. Dětská divácí jsou tu bráni jako rovnocenní partneři, schopní chápat a prožívat momenty vážné, komické i dojemné, a řeč loutek, těla i zástupné "svojtšiny" je pro ně nejen srozumitelná, ale i účinná. Stejně jako pro dospělé.

Sólo Radima Vizváryho (Mime Prague) už bylo ověřeno udělením Ceny Thálie a jde opravdu o mimořádné dílo. Vyniká především perfektním pantomimickým řemeslem a řadou nápadů - jakkoli zůstává spíše pásmem volně poskládaných etud s někdy trochu okázalým balením. Přes řadu působivých momentů - zejména v závěru - působí však poněkud odtažitě, artistně. Ale komu čest, tomu čest!

Třetím vrcholem Kopřivy se stala Kráska z Leenane Divadla Petra Bezruče z Ostravy. Zcela tradičně pojatá inscenace je typickým irsky temným obrazem vztahů sobecké matky a její dcery, ničených (a zničených?) snů. Stojí především na herectví dvou výborných hereček a dvou herců. Rozhodně ne pro děti.

K zajímavostem můžeme přidat i poněkud upovídanou bláznivou komedii Mesiac a magnólie divadla Kontra ze Spišské Nové Vsi, která se nerozhodla, zda chce jít spíše cestou konverzační satiry nebo situačních gagů. Vojta Vrtek (Kejklířské divadlo z Doudleb) v dramaturgicky poslepané Velké cirkusové pohádce předvedl své žongléřské dovednosti a známé jihočeské "slečno, podržela byste mi kytaru". Divadelní spolek Jedl z Prahy evokoval ve svém Reynkovi umělcovy básně, grafiky, petrkovský statek, okruh rodiny, přátel, setkávání, rozhovory... Stará aréna Ostrava odehrála grotesku o lásce Letět a bardějovský Vlado Špurek svou agitku Gender Teror.

Kopřiva se vydařila, diskusní semináře taktéž, jakkoli času na ně moc nezbylo. Kopřiva má co do repertoáru ambice až mezinárodní: letos sice chyběli Poláci, ale téměř polovinu programu tvořily inscenace slovenské. Je dobře, že zájem o dobré divadlo projevují Kopřivničtí; škoda ale, že se během let zúžil okruh zájemců z širšího regionu - z Ostravy, Frýdku-Místku, Nového Jičína, Hranic, Valašského Meziříčí... Pohodlnost? Přemlsanost? Malá informovanost?

ŠRÁMKŮV PÍSEK

Na letošní Šrámkův Písek - 57. celostátní přehlídku experimentujícího divadla - se 25.-27. května sjelo deset souborů s jedenácti inscenacemi a snad pětadvacet dalších zájemců. Organizace klapala, řada představení, koncertů a dílen pro veřejnost upozornila město, že se v něm cosi děje, a velmi se pozvedly i debaty o představeních; stačil šikovný moderátor, který dal prostor účastníkům a ukázalo se, že ti dokáží nejen přinést širší paletu pohledů a tím i objektivnější vhled do diskutovaných inscenací (už tím, že odpadá obvyklá obhajoba rozhodnutí u těch porotců národní přehlídky, kteří sem diskutované inscenace vyslali z krajských přehlídek), ale většinou také dokáží problémy formulovat přinejmenším stejně fundovaně jako odborná porota.

K nejexperimentálnějším inscenacím letošního Šrámkova Písku patřily inscenace Jaroměřského JakKdo Prasečinky a Asi jsme špatně odbočili, které jsme již recenzovali. To, že užití souběžného natáčení a promítání inscenovaného děje se stalo opakovaným „experimentem“, dokazuje vedle druhé z nich i angažované War-In-Progress pražských Reliktů.

Často hledají soubory experimentálnost v práci s nechronologickými, atomizovanými kompozicemi. Jedno z nejpříjemnějších překvapení přehlídky, Už brzy dozpívám ostravského Zdividla, staví působivost své výpovědi na kompozici koláže, konfrontující konkrétní drobné situace, monology a paralelní nepopisné jednání za pomoci jednoho hrnce, kbelíku, dvou kelímků a vody, jimiž zhmotňuje jinak neviditelnou pocitovou stránku dvou dospívajících děvčat.

Také pokus o poetické dokumentární divadlo Domeček za hranicí slušnosti brněnských Diverzantů je koláž složená z dílčích obrazů. Ozvláštněním této inscenace o komunistické zvůli, sápaní se po moci a jejím zneužívání, je alegorická postava Svobody; na prvý pohled tím naučně dokumentární žánr dostává křídla, rozšiřuje, obohacuje a otvírá se pro svobod-

né domýšlení významů, což se ovšem proměňuje v doslovný popis v okamžicích, kdy je Svoboda explicitně svazována, umlčována či znásilňována.

V úvodu inscenace litoměřického souboru naHRANě H(S)rát duhu dva mladíci a dvě dívky vyhlásí svá životní témata, ale poté už jde jen o homosexualitu obou mužů. Otevřenost problematiky gayů je sice pozoruhodná, ale není-li experimentem sama tematika (viděl jsem už tolik inscenací o gayích, že v tom samotném nic experimentálního neshledávám), experimentálního toho tu moc není.

Inscenace pražského souboru Antonín Puchmajer D. S. Rösnerovo oko aneb Nutkání souložit se sochami na tématu panelové diskuse „mladí lidé v současném světě“ ukazují absurditu žvástu, prostupnost rádobvysokého a nízkého, těkavost myšlení, typické postmodernistické rozostřování a zpochybňování jistot, dehonestování čehokoli, co by se mohlo zdát nedotknutelné. Pohybujeme se mezi recesí, mystifikací, satirou a zdánlivým happeningem.

Prostory I. - Sokolov karlovarského Divadla Dagmar jsou svérázným divadlem poezie, v němž je lineární líčení města, života v něm a jeho obyvatel doplňováno akcemi tří mužských protagonistů, kteří s žárovkami v ruce ohledávají a lepením pásek na podlahu vymezují prostor tří drátěných klecí, připomínajících bezduché paneláky.

Útěk ostravského Statického divadla potěšil především autentickým stylizovaným herectvím čtveřice mužských protagonistů. Cesta tří vězňů na svobodu, kde se ocitnou stejně nesvobodní pod dozorem hospodského, jenž jenom vyměnil uniformu bachaře za kabát obsluhy, připomíná modelovou hru praktikovanou v 80. letech 20. století, tedy hru, která je umělým modelem, podobenstvím mezilidských a společenských vztahů, ne však jejich iluzivní nápodobou, a míří k obecnému metaforickému modelu řádu světa a vztahů v něm.

Po stránce zařazení na přehlídku experimentujícího divadla je největší záhadou inscenace Sklenice lanškrounské Praškeble. Herectví jeví snahu "psychorealisticky" odehrát významy tradičního až konvenčního dramatického textu, založeného na slově, scénografie ve zkratce načrtává podobu dějiště, kostýmy zas to, co by postavy mohly "v reálu" mít na sobě... Nevím, zda lze považovat za experiment inscenaci jen proto, že jde o hororovou frašku.

Inscenačně 57. Šrámkův Písek nijak neosnil - zřejmě se neurodilo. Řadu zajímavých námětů k přemýšlení i aktuálních témat a řadu nápaditých řešení však nabídl, a je dobře, že tenhle druh divadla svou základnu k přemýšlení a hledání má.

LOUTKÁŘSKÁ CHRUDIM

Nejstarší amatérská loutkářská přehlídka na světě a zároveň nejstarší loutkářská přehlídka u nás je už od roku 1951 přehlídkou celostátní či národní (s výjimkou roku 1964, kdy byla východočeskou krajskou přehlídkou, a tří přehlídek mezinárodních 1969, 1974 a 1979). Letos 29. června až 5. července se konala už po sedmašedesáté a její hlavní, amatérský program obsahoval dvacet pět až šedesátiminutových inscenací, vybraných odbornými porotami ze síta krajských přehlídek, které přečíslovalo třicet třiceti až stominutových hostů vedlejšího programu dle výběru organizátora přehlídky.

Hlavní program měl slušnou úroveň. Vedle dvou či tří problematičtějších inscenací nabídl široké spektrum dramaturgických, režijních i druhových přístupů a ukázal možnosti nejrůznějších druhů loutkového divadla pro dospělé i děti. Pro ty druhé, žel, spíš méně než více. Zato právě mezi inscenacemi pro dospělé (či spíše pro dospělé) se objevily i čtyři nejpozoruhodnější inscenace letošní Loutkářské Chrudimi: Šťastný princ žamberského souboru MajTO, Hotel svitavského Céčka, Vox populi plzeňského Rámusu a No, to dá rozum... plzeňského Divadla V Boudě. K zajímavým inscenacím patřil i Pták Ohnivák a liška Ryška (Opal Opava) a Malý člověk jménem Ngali (Divadelní spolek Scéna Kralupy nad Vltavou; všechny dosud jmenované jsme už recenzovali v ČTVRTletníku a ČTVRTpodzimníku), ale

také Polštářky se Zipem (ZIP Chlumeč nad Cidlinou), Leopardessus (Desgirafes Jaroměř), Na cestě (Civáramo Veselí nad Moravou, Rozum a Štěstí (Divadelní studio Kampak Praha), O slepičce a kohoutkovi (Divadlo na kličku Liberec) či Krabat (Spojáček Liberec). Zdá se, že amatérské loutkové divadlo má dosti širokou základnu kvalitních souborů, především mladých a odhodlaných hrát s loutkou.

Poněkud problematičtější je úroveň programu vedlejšího. Často to - krom obligátních statutárních divadel - bývají celé bloky inscenací nezávislých, agenturních skupin; letos především Studia DAMÚZA (3), Loutek bez hranic (3), Waxwing Company (2) a Divadýlka Kuba (2). Vše nemůže zhlédnout ani sebevětší sebetryznič, ale z oněch dvaceti představení, které jsem zvládnul, lze označit za skutečně inspirativní snad čtyři.

Diskusní rozbory s poněkud zvláště sestavenou porotou proběhly vcelku úspěšně, mimo jiné i díky inteligentním diskutérům, jež si Loutkářská Chrudim za ta léta vypěstovala. Seminářů bylo vyhlášeno 11 + 2 dětské, 1 rodinná a 2 povídací.

PŘELET NAD LOUTKÁŘSKÝM HNÍZDEM

Letošní, již osmadvacátý Přelet přinesl mezi 2. a 4. listopadem 17 představení: 3 amatérská, 4 nezávislých profesionálů, 6 statutárních divadel a 4 studentů DAMU. Řadu inscenací Přeletu recenzujeme na jiném místě ČTVRTzimmníku.

K těm nejlepším patřily již zmiňované a recenzované inscenace žamberského Šťastného prince, kladenského Pračlovíčka či Moment! pražského Studia DAMÚZA, a odhlédneme-li od toho, že má jít o to nejlepší, co za poslední rok vzniklo v oboru loutkového divadla, i Bílý tesák hradeckého Draka. Vedle toho tu však byly i inscenace, vzbuzující otázku, nakolik reprezentují výše uvedenou definici přehlídky a nakolik jde o daň známým jménům či firmám. I na Loutkářské Chrudimi by se našlo několik inscenací, které by amatérské loutkářství představily lépe, než Jarní medvědinu.

Zvláštní kapitolou Přeletu byly inscenace pražské DAMU, resp. její katedry alternativního a loutkového divadla, které - ať už dosahovaly jakékoli míry sdělnosti - vesměs poctivě usilovaly o nalezení, zformování a předání sdělení o něčem, co jejich autoři považují za závažné: otázky kolem smrti člověka v inscenaci RAW, osamělost a touha naplnit promeškanou životní příležitost v Panu Josefovi; nemluvě o tom, že obě inscenace se pokoušejí o opravdovou hru s loutkou, což na katedře alternativního a loutkového divadla není ani zdaleka běžné. Kde naopak žádnou loutku - objekt jednající jako subjekt - nenalezneme, je Jeniček a Mařenka - školní etuda, jež zůstala v značně obecné, abstraktní, jen stěží sdělné rovině; tvůrci tu řeší převod vyabstrahovaných ideí do abstraktních znaků jakéhosi mystéria, které s předlohou souvisí snad jen pro zasvěcence, který ví, oč jde. Není důvod nevěřit, že si na této etudě studenti ověřovali a snad i ověřili něco pro ně důležitého - ale její komunikativnost je víc než problematická a že by upoutala děti od inzerovaných pěti let lze úspěšně pochybovat.

Mezi typické rysy (nejen) letošního Přeletu patří minimum představení určených reálně - ne pouze na papíře kvůli nalákání co největšího počtu diváků - předškolním a mladším školním dětem, jakož i mizení loutek z inscenací statutárních loutkových divadel.

Skuteční přehlídkoví diváci, sledující přehlídku jako celek, jakoby Přeletu ubývali. Souvisí to možná i s poněkud záhadným systémem předprodeje, v němž je vše nedostupné už pět minut po zveřejnění. Nečetná je i přítomnost zahraničních odborníků, studentů a pedagogů DAMU, kritiků, o profesionálních divadelnicích nemluvě. Ale ani členů hrajících souborů nebylo mnoho; nevím, nakolik se jim pořadatelé odměňují za jejich příspěvní možností zhlédnout ostatní představení (zasloužili by si to), nebo zda tuto možnost mají, ale nevyužívají.

P.S.: Erika - výroční loutkářskou cenu, jež s Přeletem souvisí jen volně - získal letos hradecký Drak za Bílého tesáka, což je zajímavé tím, že jde o výbornou, ale absolutně

bezloutkovou inscenací. Buď jak buď (ted' bez ohledu na kvality či druhové zařazení Bílého tesáka) si však nejsem jist, nakolik častá vítězství inscenací statutárních divadel vypovídají o jejich kvalitě, a nakolik jsou výsledkem toho, že hlasující (kdo to je a kolik jich je, není známo) jsou vesměs profesionálové kolem statutárních loutkových divadel, kteří často nic jiného než produkci této větve českého loutkářství neznají. Luděk Richter

MINIRECENZE

DIVADLO V BOUDĚ Pízeň: Don Šajn (text kočovných loutkářů, režie soubor)

Pízeňské Divadlo V Boudě oslavilo 24. listopadu devadesát let své činnosti a při té příležitosti zahrálo i svého třicet let starého Dona Šajna. Stále je to vynikající inscenace.

Hrají odkrytě třičtvrtěmetrovy marionetami na drátě, zhotovenými z kusů starého nábytku, piana, dvířek od kamen, klíček a jiného stavebního kování. Vzpírání mnohdy snad dvacetikilových artefaktů, vyrobených Tomášem Dvořákem, jim nezávidím, ale stojí to za to: loutky jsou krásné, účelné a jejich tíha není ve hře patrná ani náznakem. Jejich starobylost vytváří groteskní obraz směšna a krásna, který dokonale splývá se starobylostí textu.

Hry kočovných marionetářů se obvykle hrají jako parodie, vysmívající se jejich naivitě, černobíle nadsázce, patosu... Bouda hraje Šajna jako frašku - ale dokáže mu dodat, či spíše zachovat důstojnost, takže při vši směšnosti vnímáme především sílu jeho archetypálních postav, vztahů, jednání, situací a hodnot, o nichž vypovídá. A to je umění snad ještě větší než příslovečná loutkovodičská dovednost téhle party. Díky. (LR)

KRUTÝ KRTEK Praha: Romské pohádky (námět Milena Hübschmannová a soubor, režie soubor)

Pětice pohádek je pozoruhodná jak neotřelým dramaturgickým výběrem, tak zaujatým podáním obou protagonistů.

Je zajímavé setkat se s nezvyklou poetikou, motivy a zápletkami příběhů. Ne vždy se ale daří předat v nich něco, co by dávalo jakousi obecnou nadstavbu, vnitřní smysl, poslání, přesahující absurdní příběhy - to, o čem se tak hezky píše v programu; jinak ony příběhy působí jen jako směs bláznivých nahodilostí a naschválů. Proč se Romce narodí svině? A proč jí v patnácti Rom z ničeho nic řekne, že si ji chce vzít a prase se promění v krasavici? Rádi se naučíme s paní učitelkou romskou písničku - ale k čemu to je, na co má vliv jak ona písnička, tak sama škola?...

Hraje se na principech náznakového, chudého divadla, snažícího se z mála vytvořit hodně: s erbovním loukočovým kolem na tyči, ale taky se šiškou chleba a figurkami z něj vytvářeními. Kolo jako emblém kočování je (alespoň nám dospělým) vcelku jasné. Z ničeho však nevyplývá, proč bylo užito chleba pro figurky kachny, holoubka či hrůzného tvora, jehož částí má Romka sníst. Prasečí gumová maska či nabarvené polystyrenové hlavy manekýnů z výkladních skříní pak působí značně cizorodě, uměle a nedávají ani mnoho možností pro loutkové rozehrání.

Chvályhodné je, že se soubor o něco zjevně snaží - nejde jim o líbivé proměňování se nejsnazší cestou. (LR)

MINOR Praha: Pinokio (autor Carlo Collodi, Jiří Jelínek, režie J. Jelínek)

Jiří Jelínek už od svých režijních začátků v hradeckém Dnu vynikal jako generátor energie a chrlíč nápadů, jimiž budoval témata, která pro něj (i pro diváky) bývala silná. Energii i nápady má pořád a dokáže jimi nakazit i četné soubory, v nichž režijně hostuje. To třetí - téma, smysl, směřování onoho chrlení se objevuje méně - většinou zůstává u ohňostroje efektů.

Bombastická scénografie s metrovými hlavovými maskami, parukami ze stavební pěny, ani nefunkční alegorické postavy a deset herců v hodinu a půl trvajícím podívané nedokáží sklenout smysluplný význam a zakrýt, že jde spíš o vnější efekt než o potřebu něco sdělit. (LR)

MIDIRECENZE

DAMÚZA Praha: Moment! (koncept a režie Richard Fiala, Pavol Smolárik, Marek Doubrava, F. A. Skála)

Divadlo pro děti nejlépe od nula let je v posledních letech až módou. Jeho limitem je schopnost nejmenších dětí (mluvím teď o těch alespoň od jednoho či dvou let) vydržet dvacet či čtyřicet minut na jednom místě víceméně bez pohybu, schopnost alespoň minimálně se soustředit a zejména pochopit a udržet souvislosti jednotlivých dějových faktů, stavějících význam celku. Někdy to končí u řuňavého hraní si s batolaty (proč ne - ale kde začíná a kde končí divadlo?), jindy u leporela jednotlivých příhodiček či obrázků. I je-li přítomen příběh, musí jít o nekomplikovaný a výrazný sled bezprostředně souvisejících jednotlivostí.

Vzniklo však už také pár projektů, které obstojí také v uměleckém slova smyslu - dokonce i před dospělými. Moment! mezi ně patří.

Dvojice herců si pohrává s kusy plechových odpadků, badmintonových míčků či starého okenního rámu, někdy smontovaných do pozoruhodných poloabstraktních monster za doprovodu vlastních i za zvukařem-muzikantem dodaných zvuků. Nápadité, řemeslně zvládané loutkoherectví s jakoby na místě vznikajícími loutkami v drobných minisituacích i zvukové kreace se smyslem pro temporytmus a barvitost jednotlivostí i celku jsou nesené energií a chutí hrát si a hrát. Výraznější spojitosti, utvářející souvislejší příběh tu nejsou, takže i menší děti mohou sledovat a se zájmem sledují poutavé příhody, budující celek spíš na principu hudební skladby než komponovaného divadelního příběhu. Tomu pomáhá i nepřehlédnutelné zaujetí a nasazení obou dospělých chlapců, kteří na kolenu rozehrávají hromadu zdánlivého šrotu a uvádějí nás tak kamsi mezi realitu a fantazijní básnivý svět.

Tématem je sama hra - možnosti, které nabízí nahlížení na svět jako příležitost k představení si a z něj vycházející tvorbě. (LR)

DIVADLO U STARÉ HEREČKY Hradec Králové: Mauglí (autor Rudyard Kipling, režie Jiří Vyšhlíd)

Divadlo jediné (mladé) herečky Jany Vyšhlídové vyniká třemi věcmi: výbornou hudbou, bohatou barevnou scénografií molitanovitého pralesa a řezbovaných manekýně a loutkohereckým umem jediné aktérky. Děj se sdělován jen hrou loutek a zvuky - slova tu zazníjí vlastně jen v občasných vyprávěcích vstupech; škoda, že výbornou práci s loutkou poněkud zrazuje mluvní projev - jednak posazením hlasu, jednak jakousi nedbalou, pouliční dikcí. Scénografie, byť na ploše pouhého většího stolu, svou mohutností a křiklavou výrazností přesahuje svou funkci v inscenaci - slibuje mnohem víc, než dává, a působí tak, bohužel, spíše zdobně až okázale.

Hlavní problém je ve vedení dramaturgické linie: odkud, kam a proč se děj vyvíjí, co z něj plyne a o čem se vlastně hraje. Známa Mauglího poměrně slušně - ale v inscenaci jsem horko těžko rozpoznával zlomky jednotlivých epizod, natož abych našel směřování odněkud někam. Jakýsi medvídek a jakýsi vlk se starají o jakéhosi kluka, had syčí a svým magicky plíživým pohybem vyvolává pocit napětí, opičky skáčou, z dále se ozývá tlumený řev tygra, který se nakonec i objeví, vezme si, co chce a Mauglí ho zažene pochodní, pak se ozve maminka a Mauglí k ní radostně běží. Kdo je had a co chce? Kdo opice? Kdo

medvěd a kdo vlk? Kde se Mauglí v džungli vzal, co tam bylo jeho hlavním problémem, díky čemu přežil, co se tu naučil, co si z džungle odnesl, nevím. Tím méně děti od tří do desíti let. Zůstávají jen veselé hrátky se zvířátky.

Inscenace je ale umná loutkoherecky a hudebně, pohledná, sympatická poctivou snahou něco předvést a nešetřit se při tom. (LR)

DRAK Hradec Králové: Bílý tesák (na motivy Jacka Londa Tomáš Jarkovský a Jakub Vašíček, režie J. Vašíček)

Snad vlk, snad svérázný pes (inscenace to neříká) prožívá neustálý boj o život a své místo v něm: před psí smečkou, která ho nepřijímá, ho zachrání starý Indián, od něj se dostává do rukou drsného pořadatele zabijáckých psích zápasů, z nichž ho vysvobodí laskavý pán, který ho uvede do pohodlí a bezpečí svého domu - leč Tesák prchá za vůní kruté svobody.

Inscenace stojí na principu simultánního natáčení a promítání. To je velká móda, bezmála už klíše posledních let, jež je málokdy zdůvodněno svým přínosem, smyslem sděleným inscenací. To však není případ Bílého tesáka. V ryzím hereckém divadle jsou všechny postavy hrány herecky, titulní hrdina ale fyzicky ztvárněn není - zato vše vidíme ještě jednou v zvětšených detailech jeho očima na velkém plátně nad scénou díky kameře, která snímá tváře protihráčů z pohledu Tesáka. Vidíme tedy souběžně dva obrazy: v reálné velikosti všechny zvířecí i lidské postavy, které vůči němu jednají, jakož i prostředí, v němž se vše odehrává, a ve velkém zvětšení detaily pohledem Tesáka. Tak vznikají expresivní obrazy neustále konfrontující „objektivní“ dění a jeho „subjektivní“ vidění Tesákem. Daří se tak předat i jinak obtížně sdělitelnou zvířecí postavu v lidském, hereckém „materiálu“ divadla.

Šlo o jednu z nejsilnějších inscenací letošního Přeletu nad loutkářským hnízdem - přehlídky nejlepších loutkářských inscenací poslední sezóny. Inscenace je to pozoruhodná. Přesto - či snad právě proto - si nemusíme namlouvat, že jde o inscenaci loutkovou. Kamera tu není loutkou, jednající jako postava, nýbrž zprostředkovatelem pohledu této postavy. Dokazovat, že jde o loutkové divadlo, je totéž, jako drbat se levou nohou za pravým uchem; rafinovanými sofismy lze dokládat, že oheň je studený a led páli - ale proč?

Bílý tesák je působivá inscenace cenná nejenom přitažlivým a málo frekventovaným žánrem přírodní dobrodružné prózy pro starší školní děti, ale také tím, jak je divadelně zvládnána v nápaditém, či spíše promyšleném a důsledném dramaturgickém, režijním, scénografickém i hereckém provedení.

Jedinou vadou je dramaturgicko-režijní nepřipravenost, nevystavěnost a nevygradovanost finálního zvratu: Bílý tesák žije po všech útrapách spokojeně v pohodlí a dostatku měšťáckého pokojíčku, ale když služka zapne televizi (?!), v níž právě dovádí pár pejsků, Tesák zbystří a odchází za voláním krve (ano: je to spíš o síle přirozenosti, o síle krve, než o síle individuality, o níž se píše v programu); impuls zmíněných obrázků a síla jejich účinku na hlavního hrdinu jsou v zjevné nerovnováze: rozumíme, ale nevěříme. (LR)

HANDA GOTE Praha: Johan doktor Faust (připravili Robert Smolík, Tomáš Procházka, Jan Dörner, Veronika Šváblová, František Antonín Skála, Radka Mizerová, Jakub Hybler, Jonáš Svatoš, Jan Brejcha)

Na úvod nás herec upozorní, že uvidíme takřka pietní rekonstrukci původního Fausta, jak ho „lidoví loutkáři“ hrávali, a že se máme připravit na to že představení bude dlouhé.

Jenže pak hrají umělou, „očistěnou“ verzi Jindřicha Veselého z počátku 20. století (jediná snad autentická verze Fausta kočovných loutkářů vyšla pod šifrou A.B. roku 1862, parodické vydání Komedií a her Matěje Kopeckého ve Vilímkově vydavatelství z téhož roku kočovní loutkáři nikdy nehráli a opisy her rodu Maiznerů z prvé poloviny 60. let 19. století

se ztratily). Především jim však chybí to hlavní, čím podle dostupných svědectví kočovní loutkáři vynikali: řemeslné mistrovství ve hře s marionetou na drátě (včetně Kašpara?!) i umění hlasových proměn a bohaté hlasové charakteristiky jednotlivých postav s příznačnou dikcí zdůrazňující poslední slabiku (jak lze slyšet třeba na gramofonových nahrávkách z konce 40. let 20. století) - a to navzdory tomu, že namísto tehdejšího jediného principála zde hraje pět herců. A chybí i to, co zřejmě staří loutkáři uměli v míře převelické, leckdy až přehnané - gradace ve výstavbě jednotlivých motivů, situací i postav; což nejvíc zabolí třeba při bezkrevném vyvolávání čertů Faustem či jejich cityrování Kašpárkem nebo při oddalovaném podpisu smlouvy a boji anděla s čertem o něj. Bez takové výstavby nevzniká napětí a přichází monotónnost: loutky stojí celé minuty vedle sebe a jen „ručičkují“, zůstávají jen slova a oněch 90 minut je opravdu dlouhých.

Je třeba ocenit snahu vymanit se z manýr postmodernistického „hlavně jinak“, naopak. Taktéž nežádám aktualizace, jimž se autoři v programu oprávněně brání, ale nějaké téma, interpretaci toho, co se říká a v co věřili, mívali i oni často pologramotní loutkáři dávných dob. Chybí-li, je výsledkem jen obvyklý poloparodický úsměšek nad naivitou našich předků. (LR)

LAMPION Kladno: Pračlovíček (autor a režie Jiří Šponar)

Mýtická bajka o poznávání a dobývání světa člověkem je inscenována v tři metry dlouhé a půldruhého metru široké míse, naplněné kamínky a náznaky keřů, pomocí silně stylizovaných půlmetrových manekýnů, voděných někdy jedním, někdy i všemi třemi loutkoherci.

Malé děti (od čtyř let) i dospělí fascinované zírají na příběh boje o přežití, včetně boje s přírodními živly (působivá bouře), poznávání, co se jíst dá a co ne, objevování možností lovu, užití ohně, pěstování plodin, ochočení psa i tura a konečně i nalezení partnerky, díky níž lze život zachovat i pro budoucnost. (Jedinou otázkou je, kde se tu ta pravěká dáma v elegantních dlouhých šatech s ramínky a řadou knoflíků vzala.)

Výtvarně i akčně působivá inscenace stojí na dnes tak často odvrhované stylové jednotě jevištních prostředků a precizní práci s loutkou. Zas jeden důkaz, že věří-li inscenátoři loutce a umějí s ní hrát, je v ní síla, kterou herec nenahradí; a nepotřebují k tomu ani slova - vše se odehrává jen ve zvucích či zástupné řeči. Po létech tápání se snad v Kladně rodí naděje na vznik dramaturgického, režijního, scénografického i hereckého týmu, schopného hledat a nacházet svou vlastní cestu na profesionální úrovni. (LR)

MajTO Žamberk: Šťastný princ (autor Oscar Wilde, Karel Šefma, režie Olga Strnadová)

Předloha Oscara Wilda láká mnohé soubory svým, jen zdánlivě jednoznačným, sociálně-kritickým tématem. Pro mě je to spíše symbolická, jemně laděná autorská pohádka, citový příběh o upřímné lásce a o uvědomění si společenských rozdílů.

Vím o několika souborech, které hledaly cestu jak vytvořit z literární předlohy Oscara Wilda poutavé divadlo a zabloudily. Nemnoho je těch, mezi něž patří i inscenace souboru MajTO, které našly inscenační klíč a vytvořily překrásné představení.

Šťastný princ je nádherná socha pozlacená tenounkými plátky ryzího zlata, již každý obdivuje. Oči má ze dvou safírů a v jílci princova meče je zasazen veliký rudý rubín. Jednoho dne se u nohou prince usadí malá vlaštovka. Její přátelé už odletěli skryt se před zimou do teplých krajů a ona se chystá za nimi, když na ni padne velká krupěj a za ní další. Plačící princ jí vypráví, jak dřív nikdy nepoznal smutek ani nářek, žil jen z radovánek v paláci a byl šťastný. Nyní stojí tak vysoko, že vidí všechnu bídu a utrpení svého města. Proto ji prosí, aby roznesla všechny drahokamy, zlato z jeho sochy i safíry jeho očí chudým lidem. Vlaštovka službu pro prince vykoná, ale když je slepý, nemůže ho nechat samotného. Zůstane s ním napořád. Blíží se však zima a mráz a jednoho dne už vlaštovka nemůže létat a umírá.

Když její drobné tělíčko padne princovi k nohám, zazní z nitra sochy podivný praskot: princovo olověné srdce puklo. Starosta nechá sochu strhnout, protože už není zlatá a dá ji roztavit. Puklé srdce se však roztavit nepodaří, i vyhodí je na smetiště k mrtvé vlaštovce. "Přines mi dvě nejdražší věci z města!" řekne Bůh jednomu ze svých Andělů. A on mu přinese olověné srdce a mrtvé ptáče.

Vyprávěná pohádka tvořená jednoduchými a přesto působivými prostředky: přehlednou a účelnou scénografií, hudbou a zpěvem, drobnými předměty převážně ze skla. Sochu Štastného prince tvoří stylizovaný portrét ve zlatém rámu, do něhož ve chvílích princových rozhovorů s vlaštovkou vstupuje herec. Let vlaštovky představuje pohyb zápěstí a prstů herečky, její emoce hlas a tvář. Co je na inscenaci pozoruhodné, je schopnost herců i jejich vedoucí přenést sdělované emoce na diváky. Prostota s jakou inscenace graduje je obdivuhodná. (JF)

MALÉ DIVADLO České Budějovice: Čechomoří (autor Janek Lesák a soubor, režie J. Lesák)

Inszenace sympatická autorským zaujetím a hledáním nových možností divadla. Pravda, inscenace není ani loutková (což na přehlídce loutkového divadla poněkud překvapí), ani pro děti; nemusíme si namalovat, že těch pár „kachniček, které se občas houpají v jednom z kruhových výřezů jsou loutky - a soubor toho ani není povinován, stejně jako není povinen tvořit jen pro děti.

Problém vcelku sympatické inscenace je v něčem jiném. Především v poněkud monotónní stavbě, v níž se po celou dobu mechanicky střídají bloky čtených „největších přání“ z jakési ankety, řazené vzestupně dle věku, s nedějovými obrázky pobývání u moře.

A pak také v nenaplněnosti vizuální a akční divadelnosti tohoto literárního kabaretu. Na začátku je nám vsugerováno, že největší přání většiny Čechů je mít moře, z čehož se pak vyvozuje to jediné, co se mezi bloky výpovědí a hlášek na scéně „děje“ obrazově: v třech kruhových otvorech, vzniklých v zadním výkrytu vylomením tří umělohmotných bazének (v nichž pak na barových židličkách posedávají čtyři předčítající herci) se pohupuje pár kachniček nebo slečna navlečená do plovacího kruhu, případně jiná popíjející pod majákem rakii.

Jak všechno to řečnění a šplouchání se na pláži souvisí s citací Masarykova vyjádření o naší absenci vědomí, že krom našeho rybníka existuje i svět na druhé straně moře, mi uniká; asi jen tím, že inscenátoři své dílo připsali stému výročí republiky. (Mimochodem: „Lide český...“ není prohlášení „pana prezidenta“ a Masaryk se nesnažil připojit část jadranského pobřeží k ČSR.) (LR)

AUTOŘI PŘÍSPĚVKŮ

- JB - Josef BRŮČEK, loutkář, Sudoměřice u Bechyně
- JF - Jitka FOJTÍKOVÁ, emeritní učitelka, Humpolec
- JMn - Jana MANDLOVÁ, učitelka Dramatické školičky, Svitavy
- BP - Bohumila PLESNÍKOVÁ, učitelka LDO ZUŠ, Valašské Meziříčí a Bystřice pod Hostýnem
- LR - Luděk RICHTER, režisér, divadelní teoretik, absolvent FF UK a DAMU, Praha
- MS - Miroslav SLAVÍK, absolvent KVD DAMU Praha, scénárista, režisér, Zlív
- KŠ - Karel ŠEFRNA, loutkář, Svitavy
- BŠ - Blanka ŠEFRNOVÁ, učitelka hudby ZUŠ, loutkářka, Svitavy
- MV - Mirka VYDROVÁ, loutkářka, absolventka DAMU, Praha

Divadlo dětem, čtvrtletník DDD, vydává Společenství pro pěstování divadla pro děti a mládež DOBRÉ DIVADLO DĚTEM, Chopinova 2, 120 00 Praha 2, tel.: 222 726 335, e-mail: osDDD@seznam.cz
Tohoto čísla vyšlo k 1. zimnímu dni, 21. prosince 2018 za podpory Ministerstva kultury. MK ČR E 15172.